

3.2. Paragrafen

A Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf begint met de geprognosticeerde balans, daarna volgt de landelijk verplichte basisset financiële kengetallen. Vervolgens wordt ingegaan op de inschatting van de financiële risico's alsmede op de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit. Dit mondt uit in de weergave van het weerstandsvermogen.

Geprognosticeerde balans

In het gewijzigde BBV wordt vanaf begrotingsjaar 2017 een meerjarig geprognosticeerde balans voorgeschreven. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen.

(bedragen x € 1.000)													
activa	(data ultimo)						passiva	(data ultimo)					
	R2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022		R2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022
1. Vaste activa							3. Vaste passiva						
1.1 Immaterieel	70	258	343	299	257	241	3.1 Eigen vermogen						
1.2 Materieel	82.317	85.993	91.963	99.974	105.640	106.408	a) reserves	52.914	44.258	42.440	40.092	38.998	38.527
1.3 Financieel							b) gerealiseerd resultaat	393					
a) kapitaalverstrekkingen	531	571	422	422	422	422	3.2 Voorzieningen	8.586	8.186	9.603	10.585	11.374	11.946
b) leningen	34						3.3 Vaste schulden	29.556	29.737	47.497	52.240	48.575	44.530
c) uitzettingen > 1 jaar	2.108	1.758	2.217	2.217	2.217	2.217	(looptijd > 1 jaar)						
d) bijdr activa van derden	196	185	185	173	162	151							
2. Vlottende activa							4. Vlottende passiva						
2.1 Voorraden	9.045	10.734	7.788	3.676	-5.028	-9.918	4.1 Netto vlottende schuld	12.173	20.524	12.173	12.173	12.173	12.173
2.2 Uitzettingen (looptijd < 1 jaar)	13.725	18.085	13.725	13.725	13.725	13.725	(looptijd < 1 jaar)						
2.3 Liquide middelen	167	47	167	167	167	167	4.2 Overlopende passiva	8.446	23.670	8.973	9.439	10.318	10.113
2.4 Overlopende activa	3.876	8.744	3.876	3.876	3.876	3.876							
balanstotaal	112.069	126.375	120.686	124.529	121.438	117.289	balanstotaal	112.069	126.375	120.686	124.529	121.438	117.289

Basisset financiële kengetallen

In de hierna opgenomen tabel zijn de voorgeschreven kengetallen vermeld en zijn de berekende waarden en het verloop van deze waarden ingevuld. Daarna volgt per kengetal een korte uitleg en wordt op de uitkomst en situatie voor Soest ingegaan.

Tabel basis financiële kengetallen

nr	omschrijving kengetallen	verloop van de kengetallen		
		rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1A	Netto schuldquote	31%	44%	45%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	31%	44%	45%
2	Solvabiliteitsratio	48%	35%	35%
3	Structurele exploitatieruimte	0,04%	0,68%	0,76%
4	Grondexploitatie	9%	10%	7%
5	Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens	88%	89%	91%

1A. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen.

Hierachter gaat het volgende mechanisme schuil. Gaat een gemeente schulden aan (b.v. ten behoeve van investeringen), dan worden de lasten hoger door rentebetalingen en aflossingen. Door geld te lenen worden aanschaffingen naar voren gehaald, maar de consequentie is dat hiermee een beslag op toekomstige inkomsten worden gelegd. Hoe hoger de schulden hoe meer toekomstige inkomsten voor aflossingen en rente worden vastgelegd. Deze uitgaven aan aflossingen en rente kunnen niet aan andere publieke voorzieningen worden besteed. Te hoge schulden verdrukken op deze wijze uitgaven aan noodzakelijke publieke voorzieningen en kunnen de gemeente in financiële problemen brengen.

De netto schuldquote toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 31%
- Begroting 2018: 44%
- Begroting 2019: 45%

Hoe de uitkomst te beoordelen? Als de netto schuldquote de 100% passeert, springt het licht op oranje. Bij een netto schuldquote boven de 130% springt het licht voor de gemeente op rood. Tussen 0% en 100% is bij de meeste gemeenten sprake van een normale uitkomst. Geconcludeerd kan worden dat:

- a. De netto schuldquote als aandeel van de inkomsten is toegenomen.
- b. Ondanks deze toename de omvang van de netto schuld als aandeel van de inkomsten relatief laag is en royaal binnen de bandbreedte valt die als normaal voor een gemeente kan worden beschouwd.

De stijging van de netto schuldquote is als gevolg van het aantrekken van een vreemd vermogen ter dekking van investeringen. Deze investeringen hebben betrekking op riolering- en sportinvesteringen.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De berekening van dit kengetal is gelijk aan de berekening van de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 31%
- Begroting 2018: 44%
- Begroting 2019: 45%

De uitkomst is gelijk aan de netto schuldquote omdat in Soest geen sprake is van leningen aan b.v. woningbouwcorporaties, verbonden partijen, e.d. en er ook geen overige langlopende leningen spelen.

2. Solvabiliteitsratio

Onder solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Dit kengetal geeft in procenten aan in hoeverre het bezit op de balans is afbetaald, ergo niet met schulden is belast. Deze indicator geeft eveneens inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteitsratio toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 48%
- Begroting 2018: 35%
- Begroting 2019: 35%

Hoe de uitkomst te beoordelen? Een uitkomst tussen 30% en 100% is als normaal te beschouwen. Bij een uitkomst tussen 20% en 30% is voorzichtigheid geboden. Is de uitkomst lager dan 20%, dan heeft de gemeente zijn bezit zeer zwaar belast met schuld.

Geconcludeerd kan worden dat:

- a. De solvabiliteitsratio is afgenomen.
- b. Ondanks deze afname de omvang van de bruto schuld binnen de bandbreedte valt die als normaal voor een gemeente kan worden beschouwd.

3. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe wendbaar een gemeente is. Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten, is een gemeente in staat om (structurele) tegenvallers op te vangen. Een dergelijke begroting is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 0,04%
- Begroting 2018: 0,68%
- Begroting 2019: 0,76%

In 2017 was er sprake van een positieve begrotingssaldo en een zeer beperkte structurele exploitatieruimte. De structurele begrotingsruimte blijft in 2019 zeer beperkt.

Uit de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit (zie volgende bladzijden) blijkt dat de niet benutte belastingcapaciteit € 6,9 miljoen bedraagt en deze capaciteit als structurele capaciteit wordt aangemerkt. Hieruit volgt dat de potentiële structurele exploitatieruimte aanzienlijk is en op 6,8% kan worden gesteld.

4. Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

De voorraad Grondexploitatie toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 9%
- Begroting 2018: 10%
- Begroting 2019: 7%

Geconcludeerd kan worden dat in Soest van een bijzondere situatie sprake is. Door de ontvangen rijksbijdrage van € 10 miljoen, de bijdragen uit de bestemmingsreserves MP Soesterberg en Investeringsfonds als voorziening in de voorraad op te nemen (aanwijzing accountant), is sprake van een negatieve voorraad waardoor ook de uitkomst van het kengetal negatief is. Hieruit kan niet worden afgeleid welke waarde bij de verkoop moet worden terugverdiend.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de lokale belastingdruk zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De lokale woonlasten worden t.o.v. het landelijke gemiddelde van het voorafgaande begrotingsjaar uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten.

De belastingcapaciteit toont de volgende ontwikkeling:

- Jaarrekening 2017: 88%
- Begroting 2018: 89%
- Begroting 2019: 91%

Geconcludeerd kan worden dat in de aangegeven jaren de gemiddelde woonlasten in Soest lager zijn dan het landelijke gemiddelde. De 91% in 2019 komt er op neer dat de lokale woonlasten in Soest € 68 lager zijn dan het landelijke gemiddelde over 2018.

Financiële risico's, benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit c.a.

Begin januari 2014 heeft het college van B&W het geactualiseerde Visiedocument Risicomanagement vastgesteld. Dit document bevat de volgende kaders voor het risicomanagement:

- pragmatische aanpak;
- onderbouwing/beargumentering van het weerstandsvermogen door risicomanagement;
- kwalitatieve methode met een afgeleide kwantificering;
- benoemen van strategische risicogebieden en soorten risico's;
- vaststellen schaalindeling voor prioritering risico's;
- norm weerstandsvermogen;
- aansluiting bij reguliere planning & control cyclus (besturingsprocessen).

In het Visiedocument Risicomanagement hebben we er voor gekozen om onze risico's in onze P&C-documenten integraal in samenhang weer te geven met het betreffende voorgestane beleid, de concrete acties om daar te komen en de beschikbaar gestelde middelen. Daarom worden de risico's in de programma's inhoudelijk toegelicht. In deze paragraaf komen de risico's samen en wordt de samenhang tussen risicomanagement, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen inzichtelijk gemaakt.

Relatie risicomanagement, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Een gemeente loopt tal van risico's. Een deel daarvan wordt geheel of gedeeltelijk afgedekt door specifieke maatregelen (risicomanagement), bijvoorbeeld met verzekeringen en interne controle.

Daarnaast loopt een gemeente ook altijd risico's die niet (kunnen) worden afgedekt. Deze risico's kunnen tot onvoorziene kosten leiden. De inschatting van het totaal aan financiële risico's waarvoor onvoldoende beheersmaatregelen zijn getroffen geeft inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Om te voorkomen dat een ingrijpende beleidswijziging moet worden doorgevoerd bij het optreden van niet afgedekte risico's, moet een gemeente capaciteit hebben om dergelijke zaken op te vangen: de zogenoemde beschikbare weerstandscapaciteit.

Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en de capaciteit die een gemeente heeft om die niet-begrote kosten op te vangen. Een weerstandsvermogen lager dan **1,0** geeft aan dat een gemeente mogelijk niet goed in staat is om onverwachte ontwikkelingen financieel op te vangen. In het Visiedocument Risicomanagement is de minimumgrens voor het weerstandsvermogen op 1,0 gesteld.

De onderstaande tabel toont op begrotingsbasis meerjarig de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit (benodigd en beschikbaar) en het weerstandsvermogen.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve	€ 6,8 mln	€ 6,9 mln	€ 7,3 mln	€ 9,6 mln	€ 9,0 mln	€ 8,0 mln
Vrije belastingcapaciteit	€ 2,8 mln	€ 5,6 mln	€ 5,6 mln	€ 5,8 mln	€ 6,3 mln	€ 6,9 mln
Totaal Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 9,6 mln	€ 12,5 mln	€ 12,9 mln	€ 15,4 mln	€ 15,3 mln	€ 14,9 mln
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 3,9 mln	€ 3,9 mln	€ 5,3 mln	€ 4,9 mln	€ 6,2 mln	€ 6,3 mln
Weerstandsvermogen	2,5	3,2	2,4	3,1	2,5	2,4

Deze ontwikkeling toont dat de gemeente Soest ruimschoots in staat is om onvoorziene omstandigheden financieel op te vangen.

Ontwikkeling 2019 en verder

Ten behoeve van de begroting 2019 heeft medio 2018 een actualisatie van de onderkende, bestuurlijk relevante risico's plaats gevonden. Op grond van deze actualisatie worden in de hiernavolgende tabel per programma de financiële risico's weergegeven die niet volledig zijn afgedekt door beheersmaatregelen. Deze risico's moeten dus door de beschikbare weerstandscapaciteit worden opgevangen. Uit de tabel blijkt dat Soest voor 2019 en verder voor een bedrag van € 6,3 mln. risico's loopt die mogelijk onvoldoende zijn afgedekt door beheersmaatregelen.

Programma en Onderwerp	Kans	Financieel impact	Financieel risico
Programma 1. Veiligheid			0
- Geen			0
Programma 2. Verkeer en Vervoer			1.034.500
- Verkeersplan Soest-zuid (uitvoering)	10%	10.345.000	1.034.500
Programma 3. Economie			0
- Geen			0
Programma 4. Natuur en Milieu			56.250
- Eigen risico aansprakelijkheid m.b.t. beheer en onderhoud openbare ruimte	50%	50.000	25.000
- Storm- en bliksemschade openbaar groen	25%	100.000	25.000
- Nieuwe financieringssysteem RUD Utrecht	25%	25.000	6.250
Programma 5. Wonen en Ruimtelijke Ordening			3.560.000
- Bouwleges	75%	200.000	150.000
- Planschade	35%	400.000	140.000
- Project vliegbasis Soesterberg	50%	3.300.000	1.650.000
- Monte Carlo-risicoanalyse Mastergrex Masterplan Soesterberg			1.420.000
- Implementatie Omgevingswet	25%	800.000	200.000
Programma 6. Onderwijs			25.000
- Leerlingenvervoer	25%	100.000	25.000
Programma 7. Zorg en Welzijn			750.000
- Financieel ontschot Sociaal Domein	50%	1.500.000	750.000
Programma 8. Sport, Recreatie, Kunst en Cultuur			38.750
- Aansprakelijkheid t.a.v. veiligheid van speelgelegenheid	25%	50.000	12.500
- Wetswijziging BTW-verrekening Sport	25%	105.000	26.250
Programma 9. Bestuurlijke taken			100.000
- Gemeentelijke aansprakelijkheid/verzekeringen	10%	1.000.000	100.000

Programma en Onderwerp	Kans	Financieel impact	Financieel risico
Algemene dekkingsmiddelen			185.000
- Dubieuze debiteuren	50%	50.000	25.000
- Dividenduitkering BNG	50%	30.000	15.000
- Ontwikkelingen algemene uitkering	25%	500.000	125.000
- Lonen en prijzen	10%	200.000	20.000
Paragrafen			557.000
- B Financiering : Renterisico	10%	150.000	15.000
- C Bedrijfsvoering: Trajecten medewerkers	75%	400.000	300.000
- C Bedrijfsvoering: Externe juridische ondersteuning bij aanbestedingen	25%	60.000	15.000
- C Bedrijfsvoering: meldplicht datalekken/bescherming persoonsgegevens	25%	100.000	25.000
- E Verbonden partijen: Garantstellingen	div.	div.	202.000
Totaal		Totaal	6.306.500

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit heeft een structurele en een incidentele component.

De **structurele** weerstandscapaciteit bestaat uit de niet benutte belastingcapaciteit. De niet benutte belastingcapaciteit wordt gedefinieerd als:

1. Het verschil tussen de kosten en opbrengsten (kostendekking) van de afval- en rioolheffing. De kostendekking is nagenoeg 100%. Daarom wordt deze niet verder in de berekening betrokken.
2. Het verschil tussen de OZB-opbrengst voor de gemeente Soest volgens de artikel 12-norm en de begrote OZB-opbrengst, zoals deze is verwerkt in de begroting 2019. Dit geeft de volgende berekening:

Artikel 12-norm	€	15.200.000
Opbrengst begroting 2019	€	<u>8.300.000</u>
Verschil	€	6.900.000

Op basis van deze normen bedraagt de **structurele** weerstandscapaciteit circa € 6,9 mln.

De **incidentele** weerstandscapaciteit bestaat uit de reserves die niet geblokkeerd zijn. De besteding van de meeste reserves ligt vast. Incidentele aanwending van deze reserves leidt dan ook tot een bestedingsbeperking voor de toekomst. Daarom beschouwen wij in het Visiedocument Risicomanagement alleen de algemene reserve als vrij aanwendbaar. Op basis van de huidige inzichten bedraagt de gemiddelde hoogte van de algemene reserve per ultimo 2019 t/m 2023 ca. € 8,0 miljoen. Hoewel een dalende tendens waarneembaar is van ca. € 9,0 miljoen begin 2019 naar ca. € 7,0 miljoen per einde 2022, ligt dit boven de in de nota Reserves en Voorzieningen bepaalde minimumgrens van € 6 miljoen.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt daarmee in 2019 € 14,9 mln.

Weerstandsvermogen

Voor het berekenen van het weerstandsvermogen wordt de beschikbare weerstandscapaciteit (= algemene reserve + vrije belastingcapaciteit) gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit (= totaal van financiële risico's).

Op grond van de bovenstaande berekening komt het weerstandsvermogen 2019 uit op:

$$\text{€ 14,9 mln.} / \text{€ 6,3 mln.} = \mathbf{2,4}$$